

BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH

2015 -07- 23

Warszawa,

Krajowy Mechanizm Prewencji

KMP.071.7.2015

Pani
SSO Anna Wujec
Przewodnicząca XI Wydziału
Penitencjarnego Sądu Okręgowego
w Warszawie
Al. Solidarności 127
00-898 Warszawa

Szanowna Pani Przewodnicząca,

W nawiązaniu do pisma z dnia 10 czerwca 2015 r. (XI Pen 412-4/15) uprzejmie informuję o stanowisku Krajowego Mechanizmu Prewencji w zakresie obowiązku sporządzenia protokołu z czynności doprowadzenia skazanego do aresztu śledczego na polecenie Sądu (art. 79 § 2 k.k.w.).

Sytuacja polegająca na doprowadzeniu do jednostki penitencjarnej osoby skazanej na karę pozbawienia wolności przez Policję, stanowi realizację polecenia sądu wydanego w celu wykonania orzeczonej kary (art. 79 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy, dalej: k.k.w.; Dz. U. Nr 90, poz. 557, ze zm.). Nie sposób jednakże wyobrazić sobie doprowadzenia osoby bez uprzedniego jej zatrzymania. Dlatego też stanowisko Komendy Głównej Policji (dalej: KGP) przyjmujące możliwość oddzielnego potraktowania obu czynności, uznać należy za nieuzasadnione nie tylko w świetle obowiązujących przepisów prawa, lecz również w świetle zasad logiki. Gdyby przyjąć rozumowanie zawarte w odpowiedzi Dyrektora Biura Prewencji i Ruchu Drogowego KGP z dnia 24 lutego 2015 r., musielibyśmy wyobrazić sobie doprowadzenie skazanego do jednostki penitencjarnej realizowane na podstawie jego pełnej zgody na takowe doprowadzenie (asystowanie). Wykonanie polecenia sądu przez Policję sprowadziłoby się wówczas jedynie do zagwarantowania skazanemu środka transportu, z którego mógłby dobrowolnie skorzystać, czyniąc tym samym zadość dyspozycji zawartej w art. 79 § 1 k.k.w. Tymczasem samo wydanie polecenia przez sąd, stanowi – poza przypadkiem określonym w art. 79 § 1 k.k.w. - następstwo braku dobrowolnego stawiennictwa skazanego w jednostce penitencjarnej celem odbycia orzeczonej kary. W sytuacji w której skazany dobrowolnie stawiłby się do jednostki, sąd nie miałby powodów do wydania polecenia jego doprowadzenia. Co więcej wykładnia językowa słowa „doprowadzać”

zakłada przełamanie oporu osoby doprowadzanej¹. Policja ma zatem innymi słowy przyprowadzić do zakładu karnego osobę, która nie wyraża woli stawienia się w nim. Takowe doprowadzenie wiązać się będzie z przełamaniem oporu skazanego, a niejednokrotnie również z koniecznością zastosowania w tym celu środków przymusu bezpośredniego (zob. art. 4 pkt 2 w zw. art. 11 pkt 9 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej; Dz. U. poz. 628, ze zm.).

Nie ulega wątpliwości w świetle regulacji kodeksu postępowania karnego i kodeksu karnego wykonawczego, iż zawsze doprowadzenie poprzedza zatrzymanie dancj osoby. Stanowią o tym liczne przepisy przywołanych kodeksów (np. art. 74 § 3a k.pk., art. 285 § 2 k.pk., art. 376 § 1 k.pk., art. 382 k.pk. czy art. 204d § 4 k.k.w.). Z faktu, iż art. 79 § 2 k.k.w. nie posługuje się jak ww. przepisy pojęciem przymusowego doprowadzenia, nie można wyciągać wniosku, iż jest ono dobrowolne, bowiem gdyby tak było policja nie byłaby uprawniona do stosowania środków przymusu bezpośredniego w przypadku doprowadzania tej osoby do aresztu.

Podążając dalej tym tokiem rozumowania, musimy zgodzić się na pewną naturalną w takich sytuacjach chronologię zdarzeń polegającą na konieczności uprzedniego zatrzymania skazanego odmawiającego stawienia się w jednostce penitencjarnej, w celu przełamania jego oporu i doprowadzenia tamże wbrew jego woli. Na taką właśnie kolejność zdarzeń towarzyszących doprowadzeniu osoby, zwraca również uwagę treść art. 38 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 czerwca 2015 r. w sprawie czynności administracyjnych związanych z wykonywaniem tymczasowego aresztowania oraz kar i środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności oraz dokumentowania tych czynności (Dz. U. poz. 927; dalej: rozporządzenie), stanowiąc iż *„w wypadku doprowadzenia skazanego lub ukaranego organ doprowadzający doręcza dokument stwierdzający datę, godzinę i minutę jego zatrzymania”*. Przyjmując oczywiste z logicznego punktu widzenia rozwiązanie, dochodzimy do konkluzji, że osoba doprowadzana do jednostki jest zawsze osobą (uprzednio) zatrzymaną. Zgodnie z art. 143 § 2 k.p.k. *z innych czynności spisuje się protokół, jeżeli przepis szczególny tego wymaga albo przeprowadzający czynność uzna to za potrzebne. W innych wypadkach można ograniczyć się do sporządzenia notatki urzędowej*. Przepisem szczególnym, który nakazuje spisanie protokołu w związku z zatrzymaniem jest art. 244 § 3 k.p.k., który stanowi, że *z zatrzymania sporządza się protokół, w którym należy podać imię, nazwisko i funkcję dokonującego tej czynności, imię i nazwisko osoby zatrzymanej, a w razie niemożności ustalenia tożsamości - jej rysopis oraz dzień,*

¹ Słownik języka polskiego do określenia znaczenia tego wyrazu używa m.in. zwrotów „prowadząc kogoś”, „spowodować coś”.

godzinę, miejsce i przyczynę zatrzymania z podaniem, o jakie przestępstwo się ją podejrzewa. Należy także wciągnąć do protokołu złożone przez zatrzymanego oświadczenia oraz zaznaczyć udzielenie mu informacji o przysługujących prawach. Odpis protokołu doręcza się zatrzymanemu. Obowiązek potwierdzenia faktu zatrzymania w tej formie jest bezwzględny. Sam protokół zatrzymania, poza realizacją wymogu formalnego przewidzianego dla tej czynności, stanowi gwarancję praworządnego traktowania osoby zatrzymanej. Na jego podstawie osoba, wobec której sąd wydał polecenie jej doprowadzenia może zostać umieszczona w PdOZ (por. art. 223d § 2 k.k.w.), gdzie będzie mogła skorzystać z szeregu praw przysługujących jej w związku z faktem zatrzymania. Bez wątplenia zatem, zatrzymanie musi zostać usankcjonowane sporządzeniem adekwatnego protokołu.

Trzeba zauważyć, iż do czynności doprowadzenia skazanego do aresztu śledczego, w myśl art. 79 § 2 k.k.w. należy stosować poprzez art. 1 § 2 k.k.w. przepisy kodeksu postępowania karnego, a więc przepisy regulujące zatrzymanie, o których mowa w Dziale VI, Rozdziale 27 k.p.k., albowiem kodeks karny wykonawczy, nie reguluje tej kwestii w zakresie zadań związanych z zatrzymaniem (tj. obowiązków sporządzenia protokołu, pouczenia o przysługujących prawach, itd.).

Sama realizacja przekazania osoby zatrzymanej do jednostki penitencjarnej zgodnie z treścią art. 38 ust. 1 rozporządzenia, który poprzestaje na wymogu okazania przez doprowadzającego dokumentu określającego datę i godzinę zatrzymania osoby, sugerować może brak konieczności przekazania w tej sytuacji stosownego protokołu zatrzymania. Teoretyczna możliwość przekazania wraz z osobą doprowadzaną jedynie notatki służbowej funkcjonariusza realizującego takie doprowadzenie, istniejąca w oparciu o brzmienie przywołanego artykułu, zdaje się być jednakże pozbawiona sensu w sytuacji, w której doprowadzany dysponuje kopią protokołu zatrzymania zawierającego szczegółowe informacje na temat okoliczności jego ujęcia przez Policję. Wytwarzanie zatem dodatkowej notatki, tylko w związku z brakiem sprecyzowania w tekście art. 38 ust. 1 rozporządzenia, formy dokumentu, na podstawie którego następuje przyjęcie skazanego, stanowiłoby działanie zupełnie irracjonalne.

Zgodnie z orzeczeniem Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1973 r., notatki, o których mowa w art. 143 § 2 k.p.k., *mogą dotyczyć jedynie kwestii o drugorzędnym znaczeniu, nie wymagających sporządzenia protokołu. Nie mogą one też stanowić podstawy do ustalenia, że okoliczności i fakty w nich opisane w rzeczywistości zdarzyły się, jeżeli nie ma innych dowodów potwierdzających dane w nich zawarte* (I KZ 36/73, OSNPG 1973, nr 7, poz. 106). W orzecznictwie konsekwentnie podkreśla się, że notatka urzędowa nie może zastąpić protokołu z czynności, z której jego sporządzenie jest obowiązkowe. Forma notatki właściwa jest jedynie dla wszelkiego rodzaju

informacji i wyjaśnień, zwłaszcza co do biegu postępowania. Notatka urzędowa może jedynie wskazywać na czynności sporządzającego notatkę, a jej stwierdzenia mogą dotyczyć tylko kwestii procesowych, a nie merytorycznych, w toczącej się sprawie (zob. SN II KR 2/81, OSNPG 1981, nr 10, poz. 113; SN III KR 215/85, OSNPG 1986, nr 6, poz. 82 z glosą J. Gurgula, Prob. Praw. 1987, nr 1).

Konkludując, doprowadzenie skazanego do jednostki penitencjarnej rozumiane jako przełamanie jego oporu stawianictwa w celu odbycia orzeczonej kary pozbawienia wolności, stanowi zawsze czynność poprzedzoną jego zatrzymaniem, z której zgodnie z art. 143 § 2 w zw. z 244 § 3 k.p.k. w zw. z art. 1 § 2 k.k.w. sporządzony powinien zostać protokół. Z takim protokołami stykają się wielokrotnie przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji w trakcie analizy dokumentacji czynionej podczas wizytacji prewencyjnych PdOZ. Obowiązująca w tej mierze praktyka postępowania Policji, świadczy w sposób dobitny o właściwej interpretacji instytucji doprowadzenia oraz jej realizacji zgodnie ze standardami gwarantującymi ochronę praw osób skazanych na karę pozbawienia wolności, podlegającym takiej czynności.

Uprzejmie proszę o poinformowanie Rzecznika Praw Obywatelskich o dalszych działaniach pani Przewodniczącej w niniejszej sprawie.

Ł. Prociak
Zastępca Dyrektora Zespołu
dr Marcin Mazur